

УДК 336: 631.162

**ФОРМУВАННЯ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ АКТИВІВ
ПІДПРИЄМСТВ**

Н.В. Петруня
Одеський державний аграрний університет
І.Ю. Гришова
Одеський інститут фінансів

В умовах переходу до ринкової економіки в підприємствах України спостерігається невідповідність обсягу і складу активів обсягові і складу виробництва і збуту продукції, що зумовлено недостатнім обсягом фінансових ресурсів для їх формування. Вирішити ці проблеми можливо за допомогою раціонального формування джерел фінансування активів виробничих підприємств, чому і присвячена тема нашої статті і що засвідчує її актуальність.

Метою дослідження є підготовка до розробки пропозицій щодо оптимального обсягу і складу джерел фінансування активів виробничих підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням формування оптимального складу активів, дослідженню їх складу і структури приділяли такі вчені як І.О. Бланк [1], Г.Г. Кірейцев [2], В.В. Ковальов [3], А.М. Поддєрьогін [4]. Однак питанням оптимальної структури активів у відповідності до джерел їх фінансування не приділялось належної уваги. Вивчення опублікованих робіт виявило існування на даний момент ряду концепцій щодо доцільності управління формуванням структури капіталу, в основі яких лежать суперечливі підходи до можливості її оптимізації та визначення пріоритетних факторів, що визначають механізм такої оптимізації.

Результати дослідження. Перед початком діяльності будь-якого виробничого підприємства приватного бізнесу, після визначення попиту на

продукцію, можливих ринків її збуту, наявності факторів виробництва (робочої сили, необхідного встаткування й технологій, сировини, матеріалів, енергетичних ресурсів), найважливішою проблемою його подальшого розвитку стає проблема стартового капіталу. Як відомо, стартовий капітал формується як із внутрішніх джерел (внески інвесторів безпосередньо в статутний капітал, або шляхом передплати на акції; кошти державного й місцевого бюджетів; кошти з недержавних фондів і програм), так і з позикових джерел (банківські й небанківські кредити, лізинг), основними з яких є довгострокові й короткострокові кредити банків. Звичайно, залучення банківських кредитів вимагає розробки ретельного й реального бізнес-плану, що дозволяє банку, який в даному випадку є інвестором, оцінити рівень ризику кредитування суб'єкта й отримати загальні відомості про потенціал даного проекту. Але в процесі подальшого функціонування виробничого підприємства джерела капіталу формуються вже по іншому алгоритмі: у складі власних джерел з'являються нерозподілений прибуток, амортизаційні відрахування й резервний капітал, а в складі позикових - товарний кредит. І основою діяльності, звичайно ж, є власний капітал. Але іноді, у випадку сезонного виробництва, або ж у випадку різкого підвищення попиту на продукцію, роботи або послуги підприємства виникає потреба у швидкому й ефективному залученні позикових джерел фінансування, серед яких найбільшим попитом користується короткостроковий банківський кредит. Але підхід до даного джерела фінансування повинен бути обміркованим і ретельно зваженим, конкретизуючи умови його залучення, використання й обслуговування.

Офіційний перелік документів, які підприємство зобов'язане подати до банку для одержання кредиту, виглядає так:

1. Заявка на одержання кредиту за формою, установленою банком.
2. Анкета позичальника (короткі відомості про позичальника) за формою, установленою банком.
3. Копії установчих документів.

4. Копія статуту.

5. Копія свідоцтва про реєстрацію.

6. Копії ліцензій, передбачених законодавством.

Усі перелічені вище копії мають бути завірени нотаріально.

7. Техніко-економічне обґрунтування одержання кредиту з розрахунком окупності та рентабельності об'єкта кредитування.

8. Копії контрактів, договорів та інших документів, які стосуються кредиту.

9. Завірений в органах статистики бухгалтерський баланс на останню звітну дату, звіт про фінансові результати та їх використання на останню звітну дату, а також річні баланси за весь період діяльності фірми.

10. Документи, що стосуються забезпечення кредиту:

- застави майна: докладний опис заставного майна, договори про придбання заставних товарно-матеріальних цінностей, накладні й інші документи, що засвідчують право власності (техпаспорти в разі застави транспортних засобів);
- застави нерухомості: довідка-характеристика бюро технічної інвентаризації, довідка з нотаріальної контори, договори купівлі-продажу або свідоцтво про приватизацію;
- гарантій (поручительств): договори гарантій (поручительств), а також документи по гаранту, на ведені в п. 3 — 5, 9 цього переліку.

11. Документи, що стосуються страхування: страховий поліс, договір страхування, умови страхування, а також документи щодо страхової компанії, перелічені в п. 9 цього переліку.

12. Інформація про отримані кредити в інших банках.

13. Довідка з податкової інспекції про наявність у підприємства поточних рахунків у банках.

Докладніше розглянемо кожний з цих документів.

З анкетною позичальника усе ніби має бути зрозуміло. Що стосується установчих документів і статуту підприємства, перевіряється на повну

відповідність цих документів.

Але на перше місце по важливості для банку необхідно поставити пакет документів з техніко-економічного обґрунтування кредитного проекту. З практичного досвіду роботи українських підприємств із банками можна зробити висновок про те, що більшість підприємств відсиваються банками як потенційні кредитопозичальники ще на початковому етапі. Як правило, банківські працівники не роз'яснюють підприємствам причин відмови. Давайте докладніше розберемося в цих причинах.

Відмова банку видати кредит найчастіше відбувається зовсім не через повну безперспективність поданих кредитних проектів. Як правило, у наданій банку документації з техніко-економічного обґрунтування одержання кредитних коштів підприємство найбільш повно описує весь технічний бік кредитного проекту без фінансового обґрунтування проекту. Але інформація про фінанси є основною для банку.

Ні, банк, у принципі, зацікавлений в ознайомленні з технічною стороною вашого проекту: що і як буде вироблюватися, з якої сировини, в якому місці та із застосуванням якого устаткування, — але найважливіше для банкіра — коли, як і за рахунок чого ви маєте намір вчасно і повністю повернути його кредитні кошти та відсотки за користування кредитом.

Техніко-економічне обґрунтування чи напрямок використання повинні обов'язково містити в собі докладний опис усієї структури та динаміки витрат власних і позикових коштів; динаміку випуску наступної реалізації продукції; розрахунок повної окупності; графік одержання прибутку, відсоток рентабельності; докладну структуру собівартості продукції найголовніше — чіткі терміни та графік окупності вкладень і повернення фінансового кредиту банку.

Наступний документ, що вимагає до себе особливої уваги, — це баланс за минулий і поточний рік. Банкам досить часто намагаються надати так званий "намальований" баланс підприємства, із перебільшеними достоїнствами та завуальованими недоліками. Але банки сьогодні вже не настільки довірливі.

Баланс банку подається з докладним розшифруванням кредиторської та дебіторської заборгованостей. Разом із ним подається звіт про фінансові результати підприємства (форми звітності № 1 і № 2 мають бути завірені аудитором).

Крім цього, необхідно надати банку дані про рух коштів по всіх рахунках підприємства за поточний і минулий роки (основні статті надходжень і списань, обороти по дебету та по кредиту). Буде потрібна банку і кредитна історія, тобто докладна інформація про всі кредити, отримані в інших банках, про своєчасність і повноту їх погашення.

При кредитуванні технічного розвитку підприємства додатково подається:

- експертна оцінка якості проекрованої продукції (ця оцінка повинна проводитися незалежним експертом);
- документи на землекористування;

Необхідні будуть банку і відомості про основних партнерів, їх юридичний статус і фінансовий стан. У тому разі, якщо господарство одержує кредит у банку, де відкрито його додатковий поточний рахунок, від нього буде потрібна довідка з банку, яке обслуговує основний поточний рахунок, про рух коштів.

Особливу увагу звертають на те, що можете запропонувати банку як заставу для кредитного проекту. На сьогодні банки приймають як забезпечення виданого кредиту депозити, банківські метали, нерухоме майно, техніку, товари в обігу, векселі, гарантії та поручительства третіх осіб.

Для того, щоб підприємство могло визначити базу переговорів з банком, воно повинне попередньо оцінити рівень власної кредитоспроможності. У сучасній банківській практиці оцінка рівня кредитоспроможності позичальників при диференціюванні умов їхнього кредитування виходить із двох критеріїв: фінансового стану підприємства (показників фінансової стабільності, платоспроможності й рентабельності) і

характеру погашення раніше отриманих кредитів - як основного боргу, так і відсотків.

Наступної, найбільш трудомістким і відповідальним етапом є вивчення й оцінка умов короткострокового банківського кредитування. У цей момент на кредитному ринку України (м. Одеси) банками пропонуються наступні кредитні відсотки (табл.1).

Таблиця 1. Річні ставки кредитних установ України (м. Одеси) за короткостроковим кредитуванням на 01.03.2007р. [5]

Кредитні установи	Ставка кредиту, %
АКБ „ГАС-Інвестбанк”	18,5 -24,5
АКБ „Укрсиббанк”	20-25
АКБ „Фінанси та кредит”	19,5-25
АКБ „Райффайзен Банк Аваль”	20-25
Перша кредитна спілка	18-25

Після уточнення кредитних умов у процесі висновку кредитного договору, підприємець повинен забезпечити умови ефективного використання банківського кредиту. Тому що банківський кредит у сучасних умовах - один з найбільш дорогих видів позикового капіталу, рівень кредитної ставки за короткостроковим банківським кредитом повинен бути нижче рівня валової рентабельності господарських операцій, для здійснення яких він залучався. У цьому випадку валова рентабельність розраховується як відношення валового прибутку до вартості всіх витрат на здійснення господарської операції. При цьому варто враховувати, що сума кредиту ставиться до валових видатків і, таким чином, зменшує суму податку на прибуток підприємства.

Надалі підприємець повинен забезпечити організацію контролю за поточним обслуговуванням банківського кредиту – своєчасну сплату відсотків по ньому відповідно до умов укладеного кредитного договору. Ці платежі включаються в розроблювальний підприємством платіжний календар із вказівкою дати перерахування відсотків і контролюються в процесі моніторингу його поточної фінансової діяльності. Способи

амортизації суми основного боргу залежать від умов, передбачених кредитним договором. На вимогу цього договору (при більших сумах кредиту), або з ініціативи позичальника може завчасно створюватися спеціальний поворотний фонд по погашенню кредиту, платежі в який здійснюються за графіком. На кошти поворотного фонду, збережені в комерційному банку, нараховується депозитний відсоток.

Таблиця 2. Депозитні ставки фінансово-кредитних установ України (м. Одеси) за короткостроковим кредитуванням на 01.03.2007р. [5]

Кредитні установи	Строк вкладу	Депозитна ставка, %
АКБ „ГАС-Інвестбанк”	3-18міс.	15,0
АКБ „Укрсиббанк”	2-18міс.	13,0
АКБ „Фінанси та кредит”	2-18міс.	13,5
АКБ „Райффайзен Банк Аваль”	2-18міс.	13,0
Перша кредитна спілка	3-12міс.	17,5

Висновки. Таким чином, активи виробничих підприємств можна фінансувати за рахунок позикового капіталу лише за умови формування позитивного значення ефекту фінансового леверіджу. Тому перед науковцями постає завдання розробки нових оптимальних співвідношень активів на перспективу з урахуванням особливостей операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємств з метою постановки орієнтирів стратегічного розвитку.

Література.

1. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента.– К.: Ника – Центр, 2005. – 512с.
2. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент – К.: ЦУЛ, 2002. – 496 с.
3. Ковалев В.В. Управление финансами: Учебное пособие. – М.: ФБК – ПРЕСС, 1998. – 160 с.
4. Фінансовий менеджмент: Навч.-метод. Посібник / А.М.Поддєрьогін та ін. – К.: КНЕУ, 2005. – 294 с.
5. www.un.org.ua/brc/ua_bcs_src/Micro-crediting

Анотації

Н.В. Петруня. І.Ю Гришова. Формування джерел фінансування активів підприємств.

Розглянуто умови залучення позикового капіталу для формування активів виробничих підприємств. Запропоновано заходи з підвищення ефективності використання позикових фінансових ресурсів.

Н.В. Петруня. И.Ю. Гришова. Формирование джерел финансирования активов предприятий.

Рассмотрены условия привлечения заемного капитала для формирования активов производственных предприятий. Предложены мероприятия по повышению эффективности использования заемных финансовых ресурсов.

N.V. Petrunya. I.Y. Gryshova. Enterprises assets finances sources forming.

The circumstances of loan capital attraction for enterprises assets forming have considered. The proposals of efficiency raising of loan finances sources using have created.